

כת"ר, ונראה ממכתבו שעדיין לא קיבלה גט מהמקדש הראשון, ובאשר לא נתבאר במכתב כת"ר אם אמר להם שאסורים לדור יחד, לזה אקצר בזה.

וע"ד הולד שתלד האשה לכאורה הוי ממזר דהא האב הוא דכעת מאמין לדבריה שנתקדשה לאחר כדקיי"ל ביבמות מ"ז ובאה"ע סי' ד' סכ"ט ובפרט שגם היא אומרת כן, וגם המקדש הראשון מעיד על זה. אבל באמת ז"א דהא בעינן דווקא שיאמר שידוע שהוא ממזר שהתורה האמינתו על זה, אבל מה שאומר שמאמין לדברי אשתו לא מהני לגבי הולד לעשותו ממזר ורק לעצמו אמרינן דשויה לאשתו עליו חד"א, וגם היא אינה נאמנת לומר על בנה שהוא ממזר וכמפורש ברמב"ם ובאה"ע סי' ד' סכ"ט, והמקדש הראשון אינו נאמן בזה, דהא לדבריו הוא פסול לעדות להולד שהוא בן אשתו, וכדקיי"ל בסנהדרין כ"ח ובח"מ סי' ל"ג ס"ח, וגם דע"א א"נ לפסול. ואם לא דרו יחד האיש ואשתו אחר שהגיד להם כת"ר שאסורים לדור יחד, והמקדש גירש אותה, אזי יכול הבעל דהאידנא לקחתה והיינו שיקדשנה שנית לפני עדים, וגם יכתבו כתובה כעת, אבל הברכות נראה שלא יוכל אחר לברך, כיון שלא נתברר בעדים שנתקדשה מקודם שנישאת לו. ומה שהיא והמקדש אומרים אין זה מספיק להתיר לברך מספק כיון שהוחזקה לפנינו איזה שנים שהיא אשתו של זה. ובזה לא שייך לומר שהמברך יאמר שמאמין לדברי המקדש והאשה, דזה שייך רק לענין חומרא דשוי אנפשיה חד"א, אבל לא לקולא, וספק ברכות להקל. וגם כי ברכה צריכה עשרה. ובנ"ד יותר טוב לעשות הקדושין רק לפני שני עדים אחרי שאנו מכשירים את הולד כמש"ל, וע"י הפרסום מהקדושין יצא לעז על הולד.

ועכ"פ יראה כת"ר לחקור אחר העדים, שלפי דבריהם היו בשעת הקדושין אולי יתברר הדבר כראוי.

סימן לב

כבוד הרב הנאון המפורסם וכו' מו"ה שמעון שלמה נ"י
אבר"ק בענדער

ע"ד שנסתפקתי בחיבורי ח"ב סי' צ' מי שהותר לו לישא אשה רק מפני שהוא שעה"ד אם צריך להודיע מזה להאשה, והעיר מעכ"ת מיבמות מ"ה, דאיתא שם במי שנוולד מן הנכרי שא"ל: זיל איטמר או נסיב בת מיניך, אלמא שהתירו לו שלא לגלות מי הוא ולישא אשה מיוחסת — הנה יפה העיר, אבל לדינא אינה ראויה דשם ס"ל לר"י ולר"ב דהוי כשר גמור, ורק ההמון היו חוששים לדעת הסובר

לינשא לאחר ע"י איזה בירור שמת בעלה, תקנו חז"ל שאם יתברר ששקר הדבר שינהגו בה כל החומרות המפורשות במשנה יבמות דף פ"ו ולא פלוג רבנן בתקנתם, ואף בשני עדים החמירו כן, דאי לא הא לא קיימא הא, ובע"א וכדומה הוכרחו לתקן כן כדאיתא הש"ס שמתוך חומר שהחמירו עליה בסופה הקילו בתחילתה, כי זה מצוי שימות אדם ולא יהיו באותה שעה עדים כשרים, ומשום עיגונא מצאו לנכון לתקן כן, וכ"כ הפוסקים הטעם בשני עדים משום לא פלוג, והבעה"מ כתב באמת להתיר בשני עדים ועכ"פ כ"ז שייך רק בדברים שתקנו חז"ל שתצא מזה ומזה כדי שהאשה תדקדק בדבר כראוי. אבל בקדושין לא מצינו זה, כיון שלא היה עליה שום חזקת איסור לשוק, ואי נימא דגם בזה שייך קנסא דתצא מזה ומזה, א"כ אף כשעשתה ע"פ הוראת ב"ד נימא הכי, וכמו בעדים שהעידו שמת בעלה, דאף כשעשתה בהוראת ב"ד תצא מזה ומזה וכמש"ל בשם היש"ש, וכיון שהסכימו להתיר כשעשתה ע"פ הוראת ב"ד הרי מודים שאין זה בכלל הא שהחמירו בסופה, וא"כ דינה ככל שוגגת שמותרת לבעלה, ובפרט בנ"ד שאין לפנינו עדים שנתקדשה, ורק מפיה שאומרת שנתקדשה, והרי אומרת שהיתה שוגגת בדבר. ובירושלמי רפ"י דיבמות נסתפק אם בספק נתקדשה שייך ג"כ דין דתצא מזה ומזה, והביא זה הפ"ת סי"ז ס"ק קע"ג. והנה פ"י הק"ע שם שפירש שמוכת שכמו שבאחות אשה אין חילוק בין יודעת ללא יודעת, דמסתמא יודעת שהיא אחות אשתו, וה"ה בא"א אין חילוק, הוא תמוה דודאי אפשר גם באחות אשתו שלא תדע, ועוד דכיון דא"א שלא תדע א"כ שפיר י"ל דבא"א שאפשר שלא תדע שה"כ שאינה יודעת. וגם לשון הירושלמי לא משמע כפירושו. והפ"מ פ"י, דכמו התם אין חילוק בא"א בין יודעת לאינה יודעת כן הכא אין חילוק, והוא תמוה דמהיכן פשוט לו שאין חילוק בא"א ולענ"ד לפרש הירושלמי דמייתי מדקתני כל העריות א"צ גט חוץ מא"א, והנה בכל העריות א"צ גט בין יודעת בין שאינה יודעת, וא"כ כדקתני חוץ מא"א ג"כ אין חילוק, ומשני דלא דמי שניא היא תמן בין יודעת וכו' והכא לא שניא בין וכו', הכוונה דבכל העריות אין חילוק ובא"א יש חילוק, ובזה הוא החילוק בין כל העריות לא"א דבכל העריות א"צ גט אף ביודעת ובא"א ביודעת תצא מזה ומזה. ובזה מיושב קושיית הפ"ת שם על התשב"ץ שכתב דבאינה יודעת א"צ גט, עכ"פ נראה ברור, דהיכא שהיתה סבורה שאינה מקודשת שמותרת לבעלה כשמגרשה המקדש, ואף שלא שאלה בב"ד. ורק דא עקא מה שהבעל דר עמה אחר שגודע לו מזה. וכת"ר הגיד להם שצריכים להתגרש זה מזה, כי עתה הם מזידים כשמעם הוראת

דהוי ממזר, ולזה התירו לו שלא לגלות מי הוא, כיון שהוא באמת כשר ע"פ דין, אבל בנ"ד שכשר לקהל רק בשעה"ד, שפיר יש להודיע לה מזה. ועוד דבנ"ד הטעם הוא מפני שיש בו חשש פצוע דכא ולא יוליד, ובזה ודאי הוי מום וצריך להודיע, משא"כ ביבמות שם דהוי מפני פסול יוחסין, וכיון דס"ל שמותר לקהל א"צ להודיע. ומ"ש מעכ"ת עוד להעיר מהא דב"ב ט"ז שאיוב הוי שדי שמו על אלמנות כדי שתנשא להגון, ופירש"י שאמר שהיא קרובתו, וא"כ מוכח דאונאה ביוחסין אינה אונאה, והוכיח מזה לדינא שאם אמרה לו שהיא ממשפחה מיוחסת פלונית ונתברר שהוא שקר אינה אונאה — הנה דפח"ח, אכן לדין יש תשובה. דבאמת מיוחס מיקרי, שאבותיו היו גדולי הדור וכדומה, אבל כשיש במשפחתו איזה צדיק או גדול לא מיקרי עי"ז מיוחס, כי יחוס אבות פועל על הבנים שיצטיינו במדות טובות וכדומה אבל לא שארי קרובי המשפחה. וכ"נ בקדושין מ"ט דקאמר ע"מ שאני כהן וכו' ע"מ שיש לי שפחה מגודלת וכו' ולא קתני ע"מ שיש לי קרוב נכבד, והיינו משום שזה לא מיקרי יחוס, ואף דלדינא אין ג"מ כיון שהתנה בפירוש, מ"מ י"ל דהמשנה נקטה לפי טבע האנשים שחושבים ליחוס, ובכ"ז יש בזה מעלה לפי שהקרוב הנכבד הוה יהי' לו לתועלת ליעצו לטובתו כפי רוב חכמתו ואם הוא עשיר יתמכרו בעת הצורך, ולזה יחשבו הבריות לכבוד אם יש להם קרוב עשיר, באשר יחשבו כי העשיר לא יעזבוהו להתבזות ולהתדלדל. והנה איוב לא אמר שהוא אחד מאבות האלמנה שהרי זה היה שקר גלוי, ורק אמר שיש לו עמה איזה קרבת משפחה, וזה יהי' לה לתועלת מצד עשרו וכבודו וכנ"ל, ולפ"ז כשאומרת שהיא בת או נכדת פלוני המפורסם לשבח — והוא שקר, בודאי הוי אונאה ואסור לעשות כן, ורק לומר שפלוני עשיר קרובה והעשיר הלז מסכים, ע"ז יש לדון שמותר וכמש"ל. וגם דהא באמת כולנו בני אב אחד נחנו, ואין זה שקר כ"כ, כיון שהעשיר הלז מתרצה לנהוג עמה מנהג קרוב ולתמכה בעת הצורך וכמש"ל. והנה רש"י פירש בב"ב שם עוד שהיה איוב מדבר בה להשיאנה, ונראה שזה תלוי בפלוגתא דיבמות ס"ה ע"ב אם לשנות מפני השלום הוי מצוה או שמותר לעשות כן, ולמ"ד שמותר י"ל דמ"מ ראוי לנוהר במעשיו שלא לשנות וכמו שאנשי מעשה נוהרים בכל דבר שמותר רק יש בו משום זהירות, ולזה פירש שהיה מדבר בה להשיאנה. ובח"י הרמ"ה כתב כפירוש ראשון שברש"י וכתב דש"מ דמעליותא היא למעבד הכי והיינו כמש"ל שס"ל שמצוה לשנות מפני דרכי שלום.

ובזה דיבמות מ"ה יש לדקדק: דרב יהודא אמר זיל איטמר או נסיב בת מינך ורבא אמר או גלי או

נסיב בת מינך ובתו' מ"ז ע"א הגירסא זיל גלי, מדוע שינה רבא מכפי לשונו של ר"י, ואפשר לומר דהנה בקדושין ע"ג איתא: דהיכא דאיהי אולא לגביה אמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה, ואם איתו אול לגביה אמרינן כל דפריש מרובא פריש. והנה ביבמות ל"ז ע"א איתא דרבא ס"ל כר"א דספיקן בודאן ובספיקן אסור, ורב יהודא משמע שם דס"ל כשמואל דמותר ע"ש, ולזה רבא הצריך שיגלה ממקומו, ואז לא יוכל לבדוק בו משום דכל דפריש מרובא פריש, אבל אם ישא בעירו יהא ספק ולא יחפצו לינשא לו בלא בדיקה, ורב יהודה דס"ל כהלל דשרי ספיקן בודאן אמר זיל איטמר והיינו שיכול לינשא אשה אף בעירו אם רק יוכל להסתיר שלא ידעו שנולד מנכרי, והם יתנו לו אשה אף שיהא להם ספק ביוחסין, כיון דקיי"ל דספק מותר בודאן ורק משום מעלה ביוחסין אסור שתוקי כדאיתא בקדושין ע"ג ולזה סגי כשיאמר שידע בעצמו שהוא כשר, וכמו דקיי"ל בקדושין ע"ד דסגי בשתוקי כשאמו אומרת שהוא כשר כן סגי כשהוא בעצמו אומר כן, אבל אם ידעו שהוא בן גכרי לא ירצו להתחתן בו כי יחושו לדעת האומר דהוי ממזר ודאי, וגם דעכ"פ הוא פגם כדאיתא שם ביבמות מ"ה דאף מאן דס"ל שהולד כשר, מ"מ לא רצה ליתן לו בתו ע"ש, ובכ"ז התיר לו להסתיר מולדתו כי מי שנוהר שלא להשיא בתו למי שנולד מנכרי, יזהר ג"כ שלא להשיא בתו למי שלא נודע לו יחוסו וכיון שלא דרש ע"ז, מוכח שאינו מקפיד כ"כ.

סימן לג

כבוד הרח"צ המפורסם וכו' מ"ה י ש כ ר נ"י
הרב דק' דובענקא

ע"ד אחד שנשא אשה ונמצא שרחמה צר וא"א להיות עמה כדרך כל הארץ רק לזרות מבחוק, ורצה לגרשה, רק קרוביה פיתוהו שיששה עוד עד שתעסוק ברפואות ותתרפא, וכבר עברו י"ג שנה ועסקה ברפואות ולא נתרפאה, וכעת רוצה לגרשה, ותפסה כל הסחורה שהיה להם בחנותם ודורשת ממנו עוד סך רב שאין בכוחו לתת לה, וצידד כת"ר שיוכל לינשא אחרת אף בלא היתר ממאה רבנים ובלא כתובה ואף אם היא מכחשת ואומרת ששקר ענה בה, וחפץ לדעת דעתי בזה.

הנה מה שצייד כת"ר בדבר הקדושין — לדעתי אין מקום לזה, דכיון שדר עמה י"ג שנה הרי נתרצה במום זה, ואף שעסקה ברפואות, בכ"ז לא נתבטלו הקדושין ע"י